

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus: jälitustoimingust teavitamata jätmise üle puudub tõhus ja sõltumatu järelevalve

Riigikohus: jälitustoimingust teavitamata jätmise üle puudub tõhus ja sõltumatu järelevalve

20. märts 2014

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas tänase otsusega õiguskantsleri taotlusel põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 251 lõike 2 põhjusel, et antud säte ei näe ette tõhusat ja sõltumatut kontrolli selle üle, kas inimese teavitamata jätmine tema õigusi puudutavast jälitustoimingust on põhjendatud.

Jälitustoimingutega kogub riik salaja isikuandmeid, mida hiljem kasutab ja säilitab. Selline tegevus võib riivata erinevaid põhiseaduses tagatud õigusi ja vabadusi, eelkõige inimese perekonna- ja eraelu puutumatus. Kuni isikuandmeid pole hävitatud, võib selline põhiõiguste riive jätkuda aastaid. Kuna jälitustoimingutega sekkutakse tugevasti inimese põhiõigustesse, on eriti oluline, et seadusandja kehtestaks reeglid, mis tagaks, et sekkumine ei oleks ülemäärane.

Üheks garantiiks riigi ülemäärase sekkumise vastu on põhiseaduse §-s 15 tagatud igapäevane õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtu poole. Jälitustegevuse varjatud iseloomu tõttu ei ole aga inimene enamasti teadlik, et tema põhiõigusi riivatakse ja on praktiliselt välistatud tema võimalus pöörduda kohtu poole selleks, et kohus kontrolliks, kas jälitustoiming oli seadusega kooskõlas. Seetõttu on jälitustoimingust teadasaamine põhiõiguste kaitse seisukohalt äärmiselt oluline.

Kriminaalmenetluse seadustik näeb alates 1. juulist 2004 ette kohustuse teavitada viivitamatult jälitustoimingust isikuid, kelle põhiõigusi jälitustoiming riivab. Seaduses sätestati ka juhud, mil võis jätta isiku toimingust teavitamata, näiteks kui see seab ohtu teise isiku õigused või kahjustab jälitustegevust või kriminaalmenetlust. Teavitamata jätmine võis aga olla üksnes tingimuslik, see oli lubatud seni, kuni teavitamata jätmise põhjus ära langes.

Alates 1. jaanuarist 2013 näeb seadus ette, et prokuratuur ja kohus peavad perioodiliselt hindama, kas jälitustoimingust teavitamata jätmise põhjus on endiselt olemas. Selline järelevalve on aga ette nähtud üksnes siis, kui jälitustoimingu tegemise luba lõppes pärast 1. jaanuari 2013. Jälitustoimingutele, mille luba lõppes enne seda kuupäeva, selline järelevalve ei laiene, selle välistab kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 251 lõige 2.

Riigikohus leidis, et enne 1. jaanuari 2013 lõppenud loa alusel tehtud jälitustoimingutest teavitamata jätmise üle tõhus ja sõltumatu kontroll puudub.

Riigikohus tunnistas kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 251 lõike 2 põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks, kuid lükkas otsuse jõustumise kuue kuu võrra edasi, et anda seadusandjale aega

põhiseaduspärase regulatsiooni kehtestamiseks.

OTSUS 3-4-1-42-13 [1]

Liis Linn
kommunikatsioonispetsialist
Riigikohus
tel 7309025

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-jalitustoimingust-teavitamata-jatmise-ule-puudub-tohus-ja-soltumatu#comment-0>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=RK/3-4-1-42-13>